

УДК 351.86

DOI: 10.35432/tisb292023289628

СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНИ

Ісайко Денис Ігорович

аспірант кафедри публічного управління та
регіоналістики

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

<https://orcid.org/0009-0007-0672-5829>

Повномасштабне військове вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року відкрило нову сторінку історії нашої держави. Питання захисту від російського окупанта стало справою всього українського народу. З перших годин військової агресії громадяни України, виконуючи свій обов'язок, обумовлений не лише нормами законодавства, а й покликом серця, стали на захист територіальної цілісності та незалежності своєї держави. Повномасштабне вторгнення стало новим етапом багаторічної війни, розпочатої 2014 року, а фактично – багатовікової боротьби українського народу за свободу від тоталітарного московського ярма. Наведене актуалізує проблематику забезпечення національної безпеки, провідну роль в якій відіграє загальне довготривале планування – відповідна стратегія.

Забезпечення національної безпеки провадиться державою, в тому числі шляхом взаємодії органів публічної влади, спрямованої на виконання значного масиву законодавства у цій сфері. Держава формує політику в сфері забезпечення національної безпеки, розробляє та приймає стратегічні документи, які покликані сформувані в Україні належні умови для розвитку суспільства та належного захисту у разі виникнення загроз.

Законом України «Про національну безпеку України» (далі – Закон) не лише визначено та розмежовано повноваження органів публічної влади у сферах національної безпеки і оборони, а й також закріплені тлумачення деяких прийнятих державою документів. В статті 1 Закону йдеться мова про Стратегію національної безпеки України, Стратегію воєнної безпеки України, Стратегію кібербезпеки України, Стратегічний оборонний бюлетень України, Стратегію громадської безпеки та цивільного захисту України та Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України [1].

Проаналізувавши різні підходи до визначення та розуміння поняття «стратегія», та враховуючи положення закріплені у перелічених вище документах, вважаємо за доцільне, під «стратегією забезпечення національної безпеки» розуміти план дій держави, який визначає цілі, основні напрямки та завдання щодо захисту її територій та громадян від можливих загроз.

На сьогоднішній день в Україні розроблені та затверджені: Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегія кібербезпеки України, Стратегічний оборонний бюлетень України та Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України. Сукупність вказаних документів формує загальну стратегію нашої держави в забезпеченні національної безпеки.

Залежно від напрямку кожного документу здійснюється планування та підготовка до можливих негативних проявів відносно нашої держави, зокрема, основне місце відведено питанню ведення військових дій та агресії (інформаційної, в кіберпросторі, диверсійної та ін.) з боку російської федерації, визначення цілей, напрямків та завдань по забезпеченню оборонно-промислового комплексу та розвитку сил оборони, питання безпеки людей в усіх її проявах.

Негативним фактом є те, що на сьогоднішній день не затверджена Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України (далі – Стратегія). Президентом України підписано Указ про введення Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту». Згідно вказаного документу, Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) має проконтролювати розроблення за результатами вказаного огляду Стратегії та передачі її для схвалення до Ради національної безпеки і оборони України (далі – РНБО) [6].

Що стосується питань підготовки та реалізації Стратегії, то як вбачається із вказаного нормативно-правового акту, Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС) має проконтролювати напрацювання галузевих стратегій, державних цільових програм у сферах громадської безпеки, захисту та охорони державного кордону України, цивільного захисту та міграційної політики, а також оперативних планів та планів застосування сил і засобів у кризових ситуаціях. Національний інститут стратегічних досліджень відповідає за науково-методичне забезпечення, проведення огляду та підготовку проєктів документів планування у сферах, що належать до компетенції МВС [6].

Відмітимо, що питання громадської безпеки та цивільного захисту, має особливо важливе значення в контексті сучасної війни, яка відбувається на нашій території. Так, через жорстокі методи ведення війни ворогом, в Україні фактично відсутнє безпечне місце для людей. Крім загроз та ризиків природного, техногенного та соціального характеру, український народ страждає від негативних наслідків воєнних дій: регулярні російські ракетні обстріли вбивають та травмують людей, а також руйнують житлові будинки та інші об'єкти цивільної інфраструктури. Також великих страждань зазнають громадяни, які перебувають на тимчасово окупованих територіях. Наведене є викликами, для вирішення та мінімізації яких, повинна бути розроблена й впроваджена єдина державна стратегія, що обов'язково має враховувати питання повернення захоплених ворогом територій, а також захисту наших громадян.

Важливою складовою реалізації стратегії забезпечення національної безпеки є взаємодія органів публічної влади, що полягає в координації та взаємодопомозі в питаннях впровадження розробленої державою програми по захисту громадян від будь-яких негативних проявів та забезпеченню недоторканості кордонів й державного суверенітету від можливих зовнішніх/внутрішніх дестабілізуючих процесів. Особливої актуальності питання взаємодії виникає у випадку реальної загрози, що може мати прояви гібридного характеру чи безпосередньо відкритої військової агресії.

Що стосується положень Стратегії національної безпеки України, в них зазначено, що РНБО та КМУ координують і контролюють виконання стратегії у межах повноважень, Національний інститут стратегічних досліджень: здійснює науково-методичне забезпечення, готує щорічні доповіді про стан національної безпеки України. КМУ керується стратегією у здійсненні заходів щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю. Громадянське суспільство здійснює громадський контроль за діяльністю органів державної влади щодо реалізації стратегії [2].

Стратегія воєнної безпеки України передбачає, що координацію і контроль за виконанням завдань у сфері воєнної безпеки здійснюватимуть: РНБО - з питань запровадження об'єднаного керівництва з підготовки та ведення всеохоплюючої оборони України; КМУ - стосовно розвитку інституційних спроможностей Міністерства оборони України та інших органів управління складових сил оборони; Міністерство оборони України - щодо формування боєздатних Збройних Сил України (далі – ЗСУ) та спроможних до виконання покладених завдань інших складових сил оборони [7].

Координатором реалізації Стратегії кібербезпеки України є робочий орган РНБО – Національний координаційний центр кібербезпеки. Реалізація стратегії безпосередньо здійснюється основними суб'єктами національної системи кібербезпеки, Міністерством закордонних справ України, Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством освіти і науки України та іншими суб'єктами забезпечення кібербезпеки в межах їх компетенції [3].

Стратегічний оборонний бюлетень України вказує, що управління процесом планування і реалізації цілей, завдань та заходів розвитку спроможностей ЗСУ та інших складових сил оборони покладається на керівників центральних органів виконавчої влади, інших державних органів. Для підготовки рекомендацій та проведення фахових консультацій щодо планування і реалізації цілей, завдань та заходів розвитку спроможностей за рішенням керівника центрального органу виконавчої влади, іншого державного органу можуть утворюватися постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи [5].

Згідно із Стратегією розвитку оборонно-промислового комплексу України, виконання її здійснюється згідно з планом заходів щодо її реалізації, який затверджується КМУ. Реалізація стратегії забезпечується органами виконавчої влади, підприємствами, установами і організаціями відповідно до повноважень, визначених законодавством України. Організаційне забезпечення реалізації стратегії покладається на Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. РНБО та КМУ координують і контролюють виконання стратегії у межах повноважень [4].

Таким чином, стратегія забезпечення національної безпеки відіграє важливе значення для нашої держави, особливо в період війни. Реалізація останньої залежить від ефективної діяльності уповноважених органів публічної влади, а також співпраці з приватним сектором та громадським суспільством. Залежно від напрямку та сфери діяльності в кожному конкретному випадку, суб'єктний склад може змінюватись, але це не впливає на загальну мету, а саме створення в Україні безпечних умов для її громадян та інших осіб, які законно перебувають на її території. Разом з тим, можна констатувати, що на сьогодні стратегія національної безпеки України сформована не в повному обсязі, з огляду на відсутність Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України. Наведене негативно впливає на безпеку українців та потребує вирішення.

Список літератури

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст.241.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України»: Указ Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text>
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України»: Указ Президента України від 17 вересня 2021 року №473/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121>
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту»: Указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 883/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883/2022#Text>
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>